

УДК 811.161.2'373.611

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2026-216-19>

НОВОТВОРИ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ДИСКУРСУ: СЛОВОТВІР, СЕМАНТИКА, ФУНКЦІЇ

NEOLOGISMS OF MODERN INFORMATION DISCOURSE: WORD FORMATION, SEMANTICS, FUNCTIONS

Демешко І. М.,

orcid.org/0000-0002-2982-8675

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української філології та журналістики

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

У статті з'ясовано семантико-словотвірну специфіку та функції новотворів на матеріалі друкованих видань та інтернет-джерел, розглянуто мотиваційні функції, тенденції, принципи системної організації структури нових похідних. Установлено, що позамовні та мовні чинники, активність як поняття мовної практики, продуктивність як результат словотвірної активності в інформаційному дискурсі передбачають реалізацію дериваційних ресурсів у похідних. Зазначено, що функціонування та активне використання новотворів в інформаційному дискурсі пояснюється врахуванням суспільних потреб у номінації процесів, предметних дій, явищ із прагматичним спрямуванням та використанням у публіцистичному та художньому стилях. Усі структурні компоненти нових слів відповідають мовній і мовленнєвій системності мовного знака й мовної практики, активності словотвірної та морфонологічної моделей, дериваційних ресурсів української мови.

У дослідженні встановлено, що лексико-семантична та словотвірна системи активно реагують і відображають зміни в національній мові. Новотвори виникають за рахунок питомих та запозичених ресурсів. Зазначено, що помітна тенденція до поєднання іншомовних основ із питомими формантами. Продемонстровано, що національно марковані новотвори, **які сприяють унікальності та динаміці мови**, утворено переважно морфологічним способом словотворення. Інноваційні лексико-словотвірні процеси сприяють формуванню та інтерпретації мовної картини світу. Зазначено, що актуалізація мотиваційного змісту формантної частини в похідному свідчить про вибір і ментальне функціонування форманта, орієнтацію на частиномовну належність твірному, формантну базу, характерну для похідних певної частини мови, орієнтацію на граматичну, семантичну та словотвірну категоризацію.

Установлено, що новотвори сучасного інформаційного дискурсу виконують номінативну, соціально-комунікативну, словотвірну, емоційно-оцінну, компресивно-інформативну, діагностичну, характерологічну, естетичну, інтегративну, прагматичну, когнітивну, соціально-культурну, експресивну, стилістичну, комунікативну функції.

Ключові слова: словотвір, семантика, новотвори, лексико-словотвірні інновації, інформаційний дискурс, функції.

The article examines the semantic and word-formation specificity as well as the functions of neologisms based on materials from print media and Internet sources. It analyzes the motivational functions, trends, and principles of the systemic organization of the structure of new derivatives.

It has been established that extralinguistic and linguistic factors, activity as a concept of language practice, and productivity as a result of word-formation activity in informational discourse presuppose the realization of derivational resources in word-formation. It is noted that the functioning and active use of neologisms in informational discourse are explained by the consideration of social needs for the nomination of processes, reified actions, and phenomena with a pragmatic orientation and their use in journalistic and literary styles.

© Демешко І. М., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

All the structural components of new words comply with the language and speech-systemic nature of the language sign and speaking practice, the activity of word-formation and morphological models, and the derivational resources of the Ukrainian language.

The study establishes that the lexico-semantic and word-formation systems actively respond to and reflect the changes in the national language. Neologisms arise through both native and borrowed resources. It is noted that there is a marked tendency to combine foreign-language stems with native formants. It is demonstrated that nationally marked neologisms, which contribute to the uniqueness and dynamism of the language, are formed predominantly by the morphological means of word formation. The innovative lexical and derivatives processes contribute to the formation and interpretation of the language picture of the world. It is noted that the actualization of the motivational content of the formant component in a derivative indicates the selection and mental functioning of the formant, orientation toward the part-of-speech affiliation of the base, the formant base characteristic of derivatives of a particular part of speech, and orientation toward grammatical, semantic, and word-formation categorization.

It has been established that neologisms of contemporary information discourse perform nominative, socio-communicative, word-formative, emotional-evaluative, compressive-informative, diagnostic, characterological, aesthetic, integrative, pragmatic, cognitive, socio-cultural, expressive, stylistic, and communicative functions.

Key words: word-formation, semantics, neologisms, lexico-word-formation innovations, informational discourse, functions.

Постановка проблеми. Лексико-семантична та словотвірна системи постійно перебувають в активному розвитку, що зумовлено впливом глобалізаційних процесів та внутрішньоеволюційними закономірностями. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю встановлення специфіки новотворів новітнього періоду української мови, визначення семантичних груп, інноваційних процесів словотворення, основних джерел та функцій новотворів сучасної української мови, номенів, які поповнюють українську лексико-семантичну систему. Динамічний розвиток мови, активні суспільні, технологічні, культурні зміни спричиняють оновлення лексичного фонду. Новотвори української мови відображають сучасні реалії, спосіб мислення реципієнтів, комунікативні потреби мовців, тому їхній аналіз сприяє глибшому розумінню, усвідомленню механізмів, принципів еволюції мови, словотвірних тенденцій, семантичних процесів (звуження або розширення семантики слова) сучасної мови. Вивчення структурно-семантичної специфіки новотворів необхідне для мовної норми, мовної політики, лексикографії, перекладознавства, стилістики, оскільки це дає змогу впорядкувати та кодифікувати нову лексику, розглянути функціонування номінацій у різних стилях та забезпечити ефективну професійну міжкультурну комунікацію.

Словотворення – одне з найважливіших джерел поповнення лексико-семантичної системи сучасної української мови, що виникає на основі питомих та запозичених дериваційних ресурсів. Досить активно використовуються словотвірні новотвори, неосемантизми, які на сучасному етапі набули, крім денотативного, ще й конотативного значення. Формантоцентричний підхід демонструє оновлення твірної бази словотвірної номінації. Ефемеризми (слова-одноденки) ілюструють стабільність словотвірної системи, яка зберігає свою самобутність, забезпечує номінацію похідних. Висвітлення дериваційних проблем при творенні новотворів, моделювання структури похідних сучасного інформаційного дискурсу, з'ясування їхніх функцій у стилістичному аспекті набувають актуальності і потребують розв'язання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексні словотвірні одиниці (словотвірне тип, словотвірна категорія, словотвірна парадигма, словотвірне гніздо) – ментально-мовні категорії, що унаочнюють ієрархічну системність організації мови, сприяють вербалізації і концептуальному моделюванню мовної картини світу, що становить динамічну, етнонаціональну, соціальну, фрактальну система, яку доцільно розглядати як цілісну структуру, ураховуючи специфіку і взаємодію мовних рівнів (основних і проміжних).

Проблемам словотвірної номінації, української оказіональної деривації присвячено праці Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловської, О. О. Тараненка, О. А. Стишова, С. П. Гриценко, Ж. В. Колоїз, Л. П. Кислюк, В. П. Олексенка, А. М. Нелюби, М. І. Степаненка, А. А. Таран,

Л. М. Колібаби, Д. В. Мазурик, Г. М. Віняр, Л. В. Кухарук, О. А. Олексенко, Є. О. Редька, Ю. В. Теглівець, О. В. Гурко, А. М. Гладченко, Л. В. Підкамінної, Т. М. Левченко, Л. Є. Рибачківської, Є. Б. Новікової, В. Д. Пономаренко, Л. В. Шевчук, Н. О. Рябокінь, Т. В. Чубань, Т. С. Шинкар та ін. Частина неолексем утворена способом телескопії, що полягає в структурній інтерференції та усіченні (утинанні) самостійних компонентів, у яких семантичну домінуювальну функцію виконує мотиватор. Телескопічні одиниці досліджували Ю. А. Зацний, С. М. Єнікєєва, Л. Ф. Омельченко, Т. Р. Тимошенко, К. Т. Баранцев, І. М. Галишин, І. І. Гамерська, О. І. Дзюбіна, І. М. Савчин, Н. М. Бобер ін.

Є. А. Карпіловська розглянула вплив інновацій на стабільність мовної системи української мови, зазначила про збереження «стійкої рівноваги між новою непохідною й похідною лексикою», між питомими та іншомовними дериваційними ресурсами та способами номінації [1, с. 158]. Л. М. Колібаба виокремила причини, що «спонукають мовців послуговуватися реактуалізованими словотвірними типами» – 1) прагнення «національно свідомої частини суспільства відновити» питомі основи української мови, відродити її національну ідентичність; 2) оновлення, урізноманітнення традиційних виражальних засобів, «розширення номінативно-експресивних та стильових можливостей мовного самовираження суспільства» [2, с. 10]. Л. П. Кислюк зазначила про необхідність розрізняти okazіоналізми стилістично нейтральні та емоційно марковані, створені для авторської оцінки повідомлюваного [3, с. 41]. О. О. Тараненко розглядає новітнє словотворення в ракурсі віддзеркалення системи соціальних цінностей, пріоритетів та аспектів системно-нормотворчих процесів. Автор звертає увагу на утворення з компонентами *україно-*, *націє-*, *євро-* [4, с. 21]. Інноваційні процеси у творенні композитів – мовна реакція на зміни в політичному житті країни, що сприяє розширенню словотвірних гнізд як із позитивною, так і негативною семантикою: *україноцентризм*, *націєтворення*; *Ющенкогейт*.

В. П. Олексенко з'ясував семантичний і функційний потенціал іншомовних префіксів *полі-* і *мульти-* в сучасному українському словотворенні, визначив їхню роль у процесах номінації при творенні емоційно-експресивної лексики [5]. Розгляд інновацій у семантико-словотвірному аспекті сприяє з'ясуванню структурно-семантичної специфіки та обґрунтуванню функцій новотворів української мови.

На розвиток лексико-семантичної системи української мови впливають позамовні та мовні чинники. Позамовні чинники – утвердження незалежності України, демократизація суспільства, підвищений інтерес суспільства до мовних питань, розбудова політичних, економічних, культурних установ та організацій, розширення міжнародних контактів (політичних, економічних, наукових, культурних) з іншими етнічними групами, міграційні процеси, упровадження інноваційних технологій, зміна естетичних уподобань, інтелектуалізація суспільства та ін. Сучасні мовці намагаються передавати свої лінгвістичні смаки та вподобання через експресивні повідомлення. Мовні чинники – ієрархічна система мови, актуалізація та збагачення питомих структурних ознак, урахування та оновлення лексико-граматичних норм мови, тенденція до інтеграції елементів мови, принцип економії в словотвірній номінації, черзкрокове словотворення, обмежувачі дериваційно-морфонологічних процесів, переваги емоційно-експресивним формам, дія аналогії в словотворі, мовні смаки [6, с. 21], тенденція до новизни, конотації, експресивного впливу на реципієнта. У сучасних медіатекстах словниковий склад сучасної української мови поповнюється інноваційними поняттями, що зумовлені глобалізацією, технологізацією, комп'ютеризацією суспільного життя. Словотворення сучасної української мови – динамічний і відкритий процес, що поєднує традиційні моделі і нові запити суспільства. Мова самооновлюється, поповнюється новими лексичними одиницями.

Мета статті – з'ясувати семантико-словотвірну специфіку новотворів на матеріалі друкованих видань та інтернет-джерел, дослідити функційне навантаження, тенденції функціонування новотворів сучасного інформаційного дискурсу. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) проаналізувати чинники, які наповнюють похідними словотвірні

зони в словотвірних парадигмах, збагачують лексико-словотвірну систему сучасної української літературної мови; 2) визначити тематичні групи новотворів та джерела лексико-семантичних інновацій української мови; 3) установити способи словотворення інновацій; 4) розглянути інноваційні процеси в словотворенні сучасної української мови; 5) з'ясувати специфіку функціонування новотворів у сучасній українській мові.

Новотвори поєднують об'єктивну (як маркер часових меж) і суб'єктивну (психологічне відчуття новизни) складові. Вияв автохтонізації сприяє відродженню питомих словотворчих засобів, словотвірних типів і моделей. Оновлення лексико-семантичної системи відбувається інтенсивно. Семантична деривація – дієвий чинник інноваційних процесів у мові, що відбиває українську національну специфіку, сприяє розширенню семантики лексем.

Виклад основного матеріалу. Лексико-словотвірні інновації, що сприяють унікальності та динаміці мови, утворені переважно морфологічним способом словотворення. Інноваційні лексико-словотвірні процеси сприяють формуванню та інтерпретації мовної картини світу [6]. Доречно зазначити, що новотвори, частково втративши новизну, мають багато спільного з регулярним українським словотвором, тому органічно ввійшли в українську мову похідні на позначення: 1) назв осіб за родом занять: *державотворець, ексдержсекретар, студіант, спецнаслант, деолігархізатор* [7, с. 31], *екоактивіст, смайліст, хепімейкер*; 2) назви абстрактних понять: *великодуховність, градобійність, самоприниженість; безмир*; 3) назви конкретних понять, механізмів, пристроїв: *йогуртниця, термообмежувач, термовимикач, терморегулятор, подрібнювач*; 4) назви суспільно-політичних понять, процесів, реалій: *роздержавлення, україновиховання*; 5) опредметнені дії, процеси: *зомбування, оскоплення, охіщення, оквартілення*; 6) зменшено-пестливі форми особи: *айтішени, притуленя, чорноволята*; 7) назви ознаки, якості: *наукозацікавлений, нагулений, двонаціональний, середньоєвропейський*; 8) назви дій, процесів: *унезалежитися, укомфортитися, косплеїти* ('виконувати косплей (костюмоване відтворення персонажів якихось ігор чи фільмів') [7, с. 60]. О. А. Олексенко зазначає, що іменники з «абстрактним значенням, які покликані інтелектуалізувати мову, можуть бути показниками її одемократнення» [8, с. 70]. Мовознавці зазначають, що в процесі творення неолексем від онімних основ маємо такі типи вияву конотації: 1) яка закріплена в конкретній часопросторовій картині світу; 2) онімна конотація підсилюється залежно від специфіки форманта; 3) накладання кількох конотацій, що додатково експревізує неолексему [10, с. 134]: *залужнівець, притуліст, обандеритися, захерсонити, відбутусений, прозеленський, фаріонізувати, Орбаностан, путіноленд, ТРАМПець*.

На сучасному етапі основні джерела новотворів української мови: 1) суспільно-політична лексика: *волонтерити, деокупація, джавелінити, зрадофіл, холодомор, ялинкопад*; 2) лексеми із цифрового та медіапростору,

ІТ-сфери: *відеоблог, інфошум, тітокер, репостнути, зумитися* ('спілкуватися через Zoom'), *залайкати, зафейчений* ('неправдивий, підроблений'), *апдейт, баг, браузер, кеш*; 3) запозичення: *дедлайн, стартап, лайк, стрім, хейтер, чат, бот*; 4) семантичне розширення значення слова: *хмара* ('цифрове сховище даних'), *друг* ('контакт у сомережі'), *контейнер* (1. 'Технологія ізоляції застосунків'. 2. 'Сховище для об'єктів'), *контент* – (1. 'Інформаційне наповнення ресурсів'. 2. 'Зміст, інформація'), *клас* (1. 'Опис структури об'єкта в коді'. 2. 'Категорія або група об'єктів'). 5) зміни гендерної свідомості: *модераторка, служка*. Також набуває продуктивності конверсія: 1) N→V: *google – гуглити, моніторити, забанити, тегнути, френдити*; 2) V→N: *to cover – кавер, to clutch – клатч, to look – лук*; 3) Adj→N: *мурал, крейзі*. У медіатекстах помітна тенденція метафоричних переосмислень запозичень в українській мові: *токсична пропаганда, токсичні люди, токсичні стосунки*: «Небезпечна **токсична пропаганда**, якою кремль замінував інформаційний простір, дедалі частіше б'є по самих носіях брехні» [9].

Характерно, що запозичення адаптуються до словотвірних норм сучасної української літературної мови: *пор., волонтерство, фейкар, зафейкати, мантієносець, профемінітивник, тік-*

токерка [7]. Л. П. Кислюк зазначає, що «словотвірні підгнізда, утворені від запозичень виявляють процеси спеціалізації, утворюють похідні з оцінною семантикою» [11, с. 20]. У похідних на позначення назв осіб реалізовано оцінно-прагматичний потенціал новотворів, пор., *перемирник, перепощувач, апелювач; піаргаздиня, магиня; модераторчик; книгопоглинач, словороб, орденовладець*.

В українській мові продуктивні такі питомі і запозичені префікси та префіксоїди: *за-, зне-, над-, пра-, пере-, недо-, напів-, спів-, після-*: *зукраїнити, знеросійщення, наденергія, надлюдина, праукраїнець, перепост, недоукраїнець, недопарад, напівкерівник, співлізінг, післямак; анти-, де-, ре-; гіпер-, екс-, квазі-, міні-, мега-, нано-, нео-, супер-, пара-, псевдо-*: *антиглобаліст, декомунізація, реприватизація, гіперзростання, квазіуряд, мінісповідь, мегапропозиція, наносупутник, неофеодалізм, суперідея, супернація, суперлітературознавка, паратоталітаризм, псевдовибори*. Словотворчі маркери в новотворах субстантивного блоку – це питомі суфікси;

-изн-, -ість, -н'н'-, -ен'н'-, -ець (-анець), -ар, -ач, -ик, -н(я), -ств(о), -иськ(о) та суфікси іншомовного походження *-аці/ї/-, -атор, -ер*: *ріднизна, градобійність* (І. Фарина), *всевідання, МОНоперетворення, фейкар, перепощувач, нетровисько; розметафоризація, ухляйтер*; фемінітиви: *гурия, магиня, уклоністка, шарлетка*; вербативного блоку – це питомі суфікси *-и(ти)*;

-ува(ти): *марафетити, твітувати*; ад'єктивного блоку – це питомі суфікси;

-н(ий), -ист(ий), -лив(ий): *ріднокрайний* (І. Фарина), *оглядистий, колихливий*; адвербіального блоку – *всякощодинно* [7, с. 32], *листопадно*. Інновації, утворені способом основоскладання, частково або повністю поєднують семантику компонентів: *душеспокій, екопосадовець, словостій, сушкопад, фейкороби*: «Ворожі **фейкороби** знову завели шарманку про «утиски російськомовних» [12]. Новотвори, утворені префіксальним способом, адаптовані до норм української мови: пор., *відВСУшити, зукраїнити, мініснути, безмир; антидрон, антишахедний, кіберфронт, кіберкозаки, суперлітературознавка* [7].

Значний за обсягом корпус похідних – суфіксальні, префіксально-суфіксальні новотвори субстантивного блоку на позначення назв осіб за родом діяльності, абстрактних та збірних понять: *антикризовик, перепощувач, профемінітивник, фейсбуківець, українішання, оскоплення, ухвалорішення, незадовілля*. Лексико-словотвірні інновації в контексті надають експресивних якостей. О. А. Стишов виділив автохтонізацію як одну головних тенденцій у розвитку сучасного словникового складу української мови [13, с. 14].

Тенденція до автохтонізації (етнізації) – процес відродження та збереження національної ідентичності, самотності рідної мови – застосування питомих мовних явищ, трансформацій і похідних, у яких зреалізовано ознаки автентичності, унікальності. Продуктивні такі суфікси *-ик, -ич, -ач, -ець (-івець), -ун, -Ю, -іст, -ств-, -нн(я), -уг-, -ість, -щин-, -ин'-, -к-,*

-иц'-, -ат-: *незламник, витрачальник, байрактарич, додзвонювач, радівець, знесун, пересіч, дроноводство, ЗСУіст, антисуржикізм, путінізм, українішання, омудлення, сепаратюга, коаліційність, байрактарицина, бакановицина, есемеска; блогериня, теоретичка, ратниця, чорноволята*. Продуктивні запозичені форманти *-ер, -инг, -ист, -ізм, -ацій-, -іад-*: *спойлер, моніторинг, притулист, пушкінізм, баканізація, могилізація, трухлінада* [7].

У словотвірній системі вияви глобалізації помітні в калькуванні неолексем: *виживання* (англ. survival), *новомова* (англ. new speak), *рукоборство* (англ. arm-wrestling); інтенсифікації іншомовних аброморем (основ і скорочень): *блог, аудіо-, відео-, веб-, ІТ-, кібер-, крипто-, медіа-*: *мегаблогер, аудіосторіс, відеоесе, вебпортал, ІТ-сфера, медіапростір, кіберколега, криптовалютий*; суфіксоїдів: *-бад, -гейт, -їд, -фоб, -фобій-, -цид*: *Кернесобад, керамгейт, інфоїд, нейроїд, технофоб, порохофобія, екоцид*; префіксоїдів: *моно-, нано-, пост-*: *монослуга, наноботи, постправа*; телескопії: *Змієбаївка, стефанчухамія, пересидент, путільярд, ТРАПМлін* [7].

Стильова диференціація простежується в десубстантивах субстантивного, вербативного, ад'єктивного, адвербіального блоків: *сміхоенергія, Лукашенкоюгенд, модераторствувати, прошкарлетний, по-зеленськи, по-орбанськи*; девербативах субстантивного, ад'єктивного блоків: *фейкометання, книгопоглинач, кулевловлювач, орденохватець; недовідставка, ялинкопад; водо-, холодомор; спутінізований, хитрозакручений, пост'європровальний*.

У сучасних текстах переважають дериваційно-стилістичні марковані засоби, характерні для словотвірних, граматичних, стилістичних норм сучасної української мови. Ця тенденція спостерігається і в індивідуально-авторських новотворах: пор., *розкниження* (В. Базилевський), *узневажити* (О. Забужко), *териконія* (С. Жуковський), *терноцвітний* (Л. Яцкова), *тишолод* (В. Рябий). Ураховуючи морфологічну належність до певної частини мови, новотвори виконують відповідну синтаксичну функцію.

Отже, при творенні українських новотворів продуктивний морфологічний спосіб творення: 1) префіксальний: *оскоплення* (п//пл), *перед'яр, поселфитися, проплагіатний*; 2) суфіксальний: *перепощувач, ранковість, хмар'я, хунтенята, шкарлетство*; 3) основоскладання: *віршоград, серцестук*, 4) основоскладання із суфіксацією: *градобиття, фейкометання, чорнодення* (В. Базилевський).

Для відсубстантивних ад'єктивів-новотворів характерне черезкрокове словотворення, що поступово стає словотвірною нормою: *Гугл Сколар – «гуглсколаризувати» – гуглсколаризація, хіри – «охіришити» – охішення, катастрофа – «перекатастрофити» – перекатастрофлений. безсенсовість, шапітолій, невтиковість, позморикуватішати* [7]. Для цих похідних властиве таке морфонологічне явище, як консонантні альтернативі: *орк – «поорчити» – поорчений* (к//ч), *Скопус – «оскопити» – оскоплення* (п//пл). А. М. Нелюба зазначає, що «умови перебігу процесів черезкрокового словотворення ... залежать від структури мотивувальної бази, ... словотвірного ланцюжка і його подібності до моделі (структури) самого деривата» [14, с. 150].

Спостереження над медіатекстами та текстами соціальних мереж доводять, що на сучасному етапі новотвори виникають унаслідок семантичної та словотвірної деривації і запозичення. Семантична деривація – процес продукування неолексем та розширенні семантичної структури в похідному. Тенденції в розвитку української мови класифікують із позицій націоналізації / інтернаціоналізації; інтелектуалізації / демократизації [11, с. 17].

Новотвори, крім номінативної, словотвірної (передбачає творення нових слів різними способами словотворення), емотивно-оцінної функцій, виконують компресивно-інформативну, діагностичну (розкривають менталітет народу, стан мови в певний період), характерологічну, інтегративну (новотвір може бути замінений описово), соціально-комунікативну, експресивну [6, с. 63]. Новотвори-вербативи виконують і прагматичну функцію, виявляючи протилежні значення: *україннішати – розукраїнювати; окупація – деокупація*.

Таким чином, мотиваційні функції розкривають принципи системної організації структури нових похідних, сприяють узгодженню з ментальною онтологією української мови, забезпечують існування словотвірних та морфонологічних моделей, усі компоненти яких релевантні щодо змісту та структури мовленнєвої діяльності мовців. Актуалізація мотиваційного змісту формантної частини в похідному свідчить ментальне функціонування форманта, орієнтацію на частиномовну належність твірної, словотвірно-морфонологічну специфіку формантної бази, характерну для похідних певної частини мови, орієнтацію на граматичну, семантико-словотвірну категоризацію [15, с. 33].

При визначенні синтаксичної функції новотворів ураховуємо контекст, новизну, стилістичне забарвлення: *Гречкозалежність – діагноз найактивніших виборців* (підмет) (Л. Булава). *Швидко вони сталініють* (присудок) (В. Омельченко). *Де ж ви погубили своїх зоренят?* (додаток) (Б. Чепурко). *Мина осанний й чистолюдний* (узгоджене означення) *день* (Й. Фиштик). *Вдячний, що були ви скраю у сезон градобиття* (обставина часу) (В. Базилевський). *Марнографія* (головний член односкладного номінативного речення) (О. Стусенко). *Зеленосвят*

(В. Рябий). Головні члени речення (двоскладного або односкладного) найбільш стилістично вагомі, оскільки становлять не тільки синтаксичний, а й логіко-семантичний центр висловлювання. Другорядні члени речення увиразнюють мовлення, виконують роль конкретизації, уточнення. Тип речень із новотворами – двоскладні прості (неускладнені, ускладнені), поширені та складнопідрядні з'ясувальні. Новотвори виконують будь-яку синтаксичну роль у реченні. Їхня специфіка в новизні та в стилістичній експресивності.

Висновки. Позамовні та мовні чинники, активність як поняття мовної практики, продуктивність як результат словотвірної активності в інформаційному дискурсі передбачають реалізацію дериваційних ресурсів у похідних. На початку XXI ст. у розвитку лексичного складу української мови продуктивні такі процеси, як глобалізація, автохтонізація, гібридизація. Помічено, що переважають емоційно-експресивні мовні форми.

Найпоширеніші способи творення новотворів в українськомовних медіатекстах – словотвірний, семантичний, запозичення. Реципієнти масової комунікації добирають найраціональніші неологічні дериваційні засоби для творення інновацій. Лексико-семантична та словотвірна системи активно реагують і відображають зміни в національній мові. Новотвори виникають за рахунок питомих та запозичених дериваційних ресурсів, належать до відповідних граматичних класів і виконують певні синтаксичні функції. Помітна тенденція до поєднання іншомовних основ із питомими формантами. Національно марковані новотвори, утворені переважно морфологічним способом словотворення.

Новотвори в інформаційному дискурсі виконують номінативну, словотвірну, емоційно-оцінну, компресивно-інформативну, діагностичну, характерологічну, інтегративну, соціально-комунікативну, оцінно-прагматичну, соціально-культурну, естетичну, соціально-культурну, експресивну функції.

Перспектива подальших досліджень полягає у вивченні семантико-словотвірної специфіки, функцій новотворів у структурно-семантичному та стилістичному аспектах сучасної української мови новітнього періоду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Карпіловська Є. А. Вплив інновацій на стабільність мовної системи: регулятори системної рівноваги. *Мовознавство*. 2008. № 2–3. С. 148–158. URL: <https://movoznavstvo.org.ua/component/attachments/download/430.html> (дата звернення: 21.01.2026).
2. Колібаба Л. М. Реактуалізація префіксально-суфіксальних дієслів в українських наукових та публіцистичних текстах. *Українська мова*. 2019. № 3. С. 81–90. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2019.03.081>
3. Кислюк Л. П. Узувальне й оказіональне словотворення в різностильовій мовній практиці. *Українська мова*, 2020. № 2. С. 31–44. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2020.02.031>
4. Тараненко О. О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець XX – початок XXI ст.). Київ, 2015. URL: [https://www.inmo.org.ua/assets/files/Taranenko.%20Aktualizovani%20modeli%20\(2015\).pdf](https://www.inmo.org.ua/assets/files/Taranenko.%20Aktualizovani%20modeli%20(2015).pdf) (дата звернення: 21.01.2026).
5. Олексенко В. П. Функційно-семантичний потенціал іншомовних префіксів *полі-* і *мульти-* у сучасному українському словотворенні. *Південний архів (філологічні науки)*. 2025. Вип. 101 (Ч. 2). С. 16–25. <https://doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2025-101-2>
6. Демешко І. М. Лексико-словотвірні інновації в медіадискурсі періоду війни. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2023. Вип. 2(205). С. 58–64. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-205-8>
7. Нелюба А., Редько Є. Лексико-словотвірні інновації (2017–2021). *Словник / заг. ред. А. Нелюби*. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2022. 124 с.
8. Олексенко О. А. Інноваційні субстантиви з абстрактним значенням як вияв інтелектуалізації та демократизації мови. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2016. Вип. 42. С. 65–71. <https://doi.org/10.5281/zenodo.48969>
9. Куш П. Тисячі фейків, а правда одна. *Урядовий кур'єр*. 24 січня 2026. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/tisyachi-fejkiv-pravda-odna/> (дата звернення: 26.01.2026).
10. Нелюба А. М., Губарева Г. А., Трифонов Р. А. Відонімні інновації: словотвірні і конотаційні аспекти. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки*. 2025. Вип. 2(213). С. 134. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-213-16>

11. Кислюк Л. П. Словотвірна номінація в сучасній українській мові: система – узус – ідіолект. 10.02.01 : автореф. дис. ... д-ра філол. наук. Київ, 2018. 39 с.
12. Вікарчук О. *Армія inform*. 14 вересня 2025. URL: <https://armyinform.com.ua/2025/09/14/vorozhi-fejkoroby-znovu-zavely-sharmanku-pro-utysky-rosijskomovnyh/> (дата звернення: 26.01.2026).
13. Стишов О. А. Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб. Біла Церква : Авторитет. 2019. 189 с. URL: <https://chtivo.org.ua/literature/navchalna/5669-dinamika-leksichnogo-skladu-suchasnoyi-ukrayinskoji-movi-leksikologija-leksikografija.html> (дата звернення: 26.01.2026).
14. Нелюба А. М. Економія в словотвірній номінації української мови (системний вимір) : монографія. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2014. 184 с.
15. Демешко І. М. Мотиваційні функції та словотвірно-морфонологічна специфіка новотворів. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2023. № 204. С. 28–34. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-204-4>.

Дата першого надходження статті до видання: 28.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.04.2026